

Kunst en publiek

Redactioneel Boekman 72

Anita Twaalfhoven

Op de voorkant van deze Boekman is Jan Klaassen uit de kast gestapt om van dichtbij kennis te maken met zijn publiek. Daarin is hij niet de enige. Mede onder invloed van het overheidsbeleid zetten kunstenaars en kunstinstellingen steeds meer stappen in de richting van het publiek. Zoals minister Plasterk stelt in zijn recente nota 'De kunst van leven', waarin hij de hoofdlijnen schetst van het cultuurbeleid in de komende periode: 'Kunst en volk moeten elkaar vinden.' Het is een citaat uit 1939 van de Amsterdamse SDAP-wethouder Emanuel Boekman, die de kunst niet wilde opsluiten in museum of concertzaal, maar de vrijheid wilde geven zich op straat, in een willekeurig gebouw of een gebruiksvoorwerp te laten zien.

De minister denkt aan een 10-puntenplan voor een programma cultuurparticipatie. Een programma dat in de voetsporen treedt van overheidsprojecten als het Actieplan Cultuurbereik en Cultuur en School, waarin het rijk samenwerkt met provincies en gemeenten. Cultuur mengt zich hier met beleidsterreinen als onderwijs, welzijn, toerisme of ruimtelijke ordening – in de hoop een zo breed en gevarieerd mogelijk publiek te bereiken en te enthousiasmeren. Maar steeds vaker heeft kunst daarbij plaatsgemaakt voor cultuur en wat cultuur heet mag die naam niet altijd hebben. Zo kun je je afvragen of een 'cultuurscout' die de wijken intrekt om jongeren op billboards graffiti te laten spuiten, zijn publiek ook dichterbij de kunstwereld brengt.

In de kunstwereld zélf is een vergelijkbare ontwikkeling gaande, maar dan vanuit een artistiek concept. Zo vestigen *Artists in residence* hun atelier tijdelijk in een bedrijf, ziekenhuis of school om zich ter plekke door het publiek te laten inspireren. Terwijl onder de noemer *Community Arts* kunstenaars de samenleving intrekken om tot vernieuwende vormen van geëngageerde kunst te komen. Ook op de vele zomerfestivals vervagen de grenzen tussen kunst en publiek. Hier is de combinatie van vermaak en verrassende vormen van theater op locatie de trekpleister voor een groeiend zomerpubliek. Met Brechts *Burgersbruiloft* in een voetbalkantine, de omzwervingen van *Odysseus* langs het strand of driehonderd *Musketiers* in een veldslag op straat komt theater midden in het leven van de toeschouwers te staan.

Deze *Boekman* over kunst en publiek opent met een publieksonderzoek van Motivaction, dat een nieuw licht werpt op de rol van kunst in het leven van de Nederlander. Als men als onderzoeker een andere bril opzet dan gebruikelijk, ziet men een veel breder draagvlak voor kunst en cultuur. Het onderzoek richt de

blik niet alleen op professionele kunst maar ook op amateurkunst of activiteiten als experimenteel koken, het maken van een stedentrip of het bezoeken van een *dance party*. Dan blijken negen op de tien Nederlanders het belangrijk te vinden dat er zoiets als kunst en cultuur is – en dat het er voor iedereen is, schrijven de auteurs. Ook is er waardering voor kunstenaars (83%) en wil men graag dat kinderen iets meekrijgen over kunst en cultuur (92%). Wie beter aansluit bij de belevingswereld van het potentiële publiek, kan een wereld voor de kunsten winnen, zo luidt de conclusie.

Andere auteurs gaan in deze *Boekman* in op de vraag hoe de diverse overheden het potentiële publiek tot actieve participatie proberen te bewegen. Sandra Kooke neemt de activiteiten in het kader van het Actieplan Cultuurbereik in twaalf provincies en dertig gemeenten onder de loep. Zij benadrukt dat gevestigde kunstinstellingen veel vaker moeten deelnemen aan deze publieksvriendelijke projecten. ‘Het Actieplan mag geen werkgelegenheidsproject zijn voor welzijnswerkers’, vindt zij. Op lokaal niveau moet decentralisering van het bestuur publiek en kunst nader tot elkaar brengen. Joris Vermeulen stelt dat de opdeling van Amsterdam in veertien stadsdelen de kunstspreiding zeker heeft bevorderd. Maar het werk van een ‘cultuurscout’ in dienst van een stadsdeel bevindt zich eerder op het snijvlak van kunst en opbouwwerk, zo blijkt uit het verhaal van Marcel Boontje.

In het overheidsproject Cultuur en School zijn het de leerdoelen in het onderwijs die het bezoek aan concert, theater of tentoonstelling van de leerlingen soms overschaduwden. De overheid geeft het onderwijs de meeste touwtjes in handen, maar scholen zijn geen kunstinstellingen en leerkrachten geen kunstenaars.

De emancipatie van het publiek hoeft echter niet samen te gaan met een nivellering van de kunstwereld, zo blijkt uit een dubbelinterview

met lector Community Arts Peter van den Hurk en lector PopKunst Merlijn Twaalfhoven. Een tweetal artikelen over kunst op locatie, van Bart Deuss en Sandra Jongenelen, laat zien hoe het publiek een actieve rol krijgt in het maakproces van de kunstenaars.

In een serie interviews ging de redactie van *Boekman* op zoek naar verrassende verbindingswegen tussen kunst en publiek, variërend van een culturele omroep en een culturele community site tot een meezingbioscoop, een leesclub, een cultuurbus en een serie club-events.

Tot slot laat Hans Abbing in deze *Boekman* zien hoe sterk de conventies van het kunstpubliek in de loop der eeuwen aan verandering onderhevig zijn geweest. Wie bedenkt dat het welgestelde operapubliek in de achttiende eeuw veel luider was dan een groep baldadige vmbo-scholieren in de eenentwintigste eeuw – zonder dat iemand zich daaraan stoorde – ziet nieuwe perspectieven om de drempels naar de gevestigde kunstgebouwen te slechten. Deze *Boekman* hoopt het gedachtegoed van Emanuel Boekman nieuw leven in te blazen. Kunst en volk moeten elkaar niet alleen vinden maar ook verder verrijken.